

EVALUACE UČITELŮ OKRESNÍMI ŠKOLNÍMI INSPEKTORY NA PŘÍKLADU KRÁLOVÉHRADECKA V REPUBLICE ČESKOSLOVENSKÉ

EVALUATION OF TEACHERS BY DISTRICT SCHOOL INSPECTORS USING THE EXAMPLE OF HRADEC KRÁLOVÉ DISTRICT IN THE CZECHOSLOVAK REPUBLIC

Stanislav Michek

Ústav primární, preprimární a speciální pedagogiky, Pedagogická fakulta,
Univerzita Hradec Králové, Hradec Králové

Abstrakt

Tématem příspěvku je evaluace učitelů obecných a měšťanských škol okresními školními inspektory na příkladu školního okresu Hradec Králové v letech 1918 až 1938. Příspěvek je založen na datech získaných studiem dobové pedagogické literatury, pedagogických periodik, legislativy, archiválií v podobě školních kronik, konferenčních protokolů, zpráv o prohlídce a archiválií z fondu okresního školního výboru získaných ze Státního okr. archivu v HK. Okresní školní inspektor hodnotil na základě návštěvy školy učitele, jejich kvalifikaci, také poskytoval podklady pro pochvalná uznání či úřední připomínky, byl členem zkušební komise pro učitelské zkoušky způsobilostí pro národní školy. Při hodnocení učitelů velmi záleželo, jak poctivě vykonával svoji činnost, jaký měl charakter a jaký byl člověk.

Klíčová slova: *okresní školní inspektor, evaluace učitelů, Republika Československá, školní okres Hradec Králové*

Abstract

The topic of the paper is the evaluation of teachers in folk and civic schools by district school inspectors using the example of the Hradec Králové school district from 1918 to 1938. The paper is based on data obtained from the study of contemporary pedagogical literature, periodicals, legislation, archives in the form of school chronicles, conference protocols, inspection reports and archives from the district school committee fund. The district school inspector evaluated teachers and their qualifications based on his inspection, also provided materials for commendations or official comments, and was a member of the examination

committee for teacher qualification exams for national schools. When evaluating teachers, it was very important how honestly they performed their work, what their character was, and what kind of person they were.

Keywords: *district school inspector, teacher evaluation, Czechoslovak Republic, Hradec Králové school district*

1 ÚVOD

Cílem příspěvku je popsat evaluaci učitelů obecných a měšťanských škol okresními školními inspektory na příkladu školního okresu Hradec Králové v Republice Československé v letech 1918 až 1938. Věnuje se metodám hodnocení, účelům hodnocení a činnosti okresních školních inspektorů (oši). Příspěvek je založen na makrohistorickém přístupu a na mikrohistorickém vycházejícím z dat získaných zejména ze Státního okresního archivu v Hradci Králové (SOKA v HK), kdy se soustředí na činnost konkrétních inspektorů ve vztahu k učitelům.

2 TEORIE

Národní výbor tzv. recepční normou z 28. října 1918 přejal zákony Rakouska-Uherska a postupně je modifikoval, nebo tvořil nové. Nejinak tomu bylo ve školství. Proto legislativa vztahující se k dozoru nad školami a okresním školním inspektorům vycházela ze zemského zákona č. 17 z 24. února 1873, jenž se týkal místní a okresní dohlídky ku školám (Skalický, 1881, s. 164–180).

Na hodnocení učitelů je nahlíženo prostřednictvím koncepčního rámce evaluace učitelů (Santiago & Benavides, 2009, s. 5). To umožní zdůraznit účel hodnocení, postupy hodnocení, kritéria hodnocení, obsah hodnocení, mechanismy využití zpětné vazby, popsat zapojené poskytovatele informací a vymezit vztah mezi okresními školními inspektory, hodnocenými učiteli v období Republiky Československé.

3 METODOLOGIE VÝZKUMU

Příspěvek odpovídá na výzkumnou otázku: Jaká byla evaluace učitelů okresními školními inspektory na příkladu školního okresu Hradec Králové v Republice

Československé? Kombinuje makrohistorické a mikrohistorické přístupy k výzkumu. Makrohistorické přístupy čerpají informace ze studia dobového pedagogického slovníku (Pech, 1939), pedagogické encyklopedie (Chlup a kol., 1938), pedagogických periodik (např. Školská správa), dobové legislativy a dat obsažených v Statusu konkrétního a dislokačního konceptního úřednictva (1936). Při mikrohistorii bylo využito studia archiválií zejména ze SOkA v HK. Byly využity školní kroniky, konferenční protokoly, zprávy o prohlídce obecných a měšťanských škol, archiválie z fondu okresního školního výboru z manipulačního období 1928–1945. Z hlediska metod šlo o: přímou metodu, metodu statistickou a biografickou metodu.

4 VÝSLEDKY / OČEKÁVANÉ VÝSLEDKY

Evaluační činnost okresních školních inspektorů spočívala v poskytování zprávy o prohlídce, v které hodnotili obecnou či měšťanskou školu, jednotlivé učitele a „manažerskou“ činnost řídících učitelů či ředitelů. Také hodnotili kvalifikaci učitelů či ředitelů při „ternu“ (konkurzech) vypsaných na tuto pozici. Vydávali dekrety o ustanovování a přesazování učitelů na školách. Dále poskytovali součinnost při zájmu zemské školní rady v případě poskytnutí pochvalného uznání, ocenění či úřední připomínky konkrétnímu učiteli, řídícímu učiteli či řediteli. Též působili v okresním školním výboru a byli členy zkušebních komisí pro učitelské zkoušky způsobilosti pro národní školy. Ve školním okresu Hradec Králové okresu se postupně vystříдалo 5 inspektorů (Alois Krčmář, Otakar Svoboda, Jindřich Štál, Ladislav Piazza a Jan Vejvar). Největší pozornost je věnována činnosti J. Štála, který zde působil od r. 1924 do r. 1936.

5 ZÁVĚRY A DISKUSE

V r. 1936 působilo v Čechách 71 okres. škol. insp. v 81 školních okresech. Službou oši bylo pověřeno 22 odborných uč., 29 řed. měšť. škol, 9 jich pocházelo z učit. ústavu, 5 byli středoškolští uč. či profesori a 5 bylo inspektory státních škol. Všichni z nich prošli konkurzem zemské školní rady. Obvykle šlo o muže se zkušenostmi z národních škol, který musel mít organizační schopnosti, být znalý v školské legislativě, být dobrým řečníkem, být diplomatem, mít nezbytné povahové vlastnosti pro jednání s učiteli a občany, apod. To se potom promítlo

do toho, jak působil na „svém“ okrese a jak hodnotil učitele. Mohl to být „neomezený“ pán všeho učitelstva okresu, jako tomu bylo u insp. Kučery v románu Jar. Maria „Kantoři a inspektoři“, nebo byl z řad učitelských, byl výborným školským praktikem, měl vždy jen dobré úmysly a snažil se dle svého nejlepšího svědomí být spravedlivým, jako tomu bylo u J. Štála.

6 LITERATURA

- Chlup, O., Kubálek, J., & Uher J. (1938). *Pedagogická encyklopedie*. I. díl. Novina.
- Maria. J. (1934). *Kantoři a inspektoři*. L. Mazáč.
- Pech, O. (1939). *Příruční slovník pedagogický (pro školskou a učitelskou praxi)*. Česko-slovenská grafická Unie.
- Santiago, P., & Benavides, F. (2009), *Teacher Evaluation: A Conceptual Framework and examples of Country Practices*, paper presented at the OECD-Mexico Workshop ‘Towards a Teacher Evaluation Framework in Mexico: International Practices, Criteria and Mechanisms’, Mexico City 1–2 December, OECD, Paris.
- Skalický, V. (1881). *Škola obecná: sbírka zákonů školských*. Fr. Urbánek.
- Status konkrétní a dislokační konceptního úřednictva politického republiky československé*. (1936). Praha: Jednota konceptního úřednictva politické správy v republice Československé.